

*Валентина Галушак*

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малі підприємства є життєво необхідними будь-якій здоровій економіці: це є стимулювання конкуренції в тих секторах, де домінують великі фірми, вплив на зниження цін та інфляції, активна участь на початковому етапі розробки нововведень, створення нових робочих місць та багато іншого.

Мале підприємництво як самостійний і незалежний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить певний внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообороту, сприяє економії та раціональному використанню всіх ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує сильнодіючі стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці.

Багато дослідників мають свій погляд на розвиток малого бізнесу. Зокрема, А.Виноградська вважає, що загальновизнані переваги малого бізнесу – це мобільність, гнучкість, раціональна організаційна структура підприємства, здатність швидкого пристосування до змін

споживчого попиту, оперативність освоєння випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати [1: 36].

У розвинених країнах з ринковою системою господарювання дрібні, малі та середні підприємства за останніх 30-40 років становлять основу підприємництва й успішно вирішують складні соціально-економічні проблеми національної економіки. Високі темпи постійного зростання кількості малих підприємницьких організацій привертають увагу. Лише в США у 1960 р. було створено близько 5 млн. дрібних і середніх компаній, а вже у 1970 р. їх число сягнуло за 10 млн., у 1980 р. – за 14 млн., а в 1990 р. досягло більше 20 млн. підприємницьких одиниць. На частку підприємств із чисельністю до 500 чол. у цій країні припадає 53 загальної чисельності зайнятих, 35-величини сукупних активів, 45 – продажів, 34,9% - чистого доходу.

За останніх 8 років у Великобританії щорічно реєструються близько 900 нових компаній, які належать до дрібного підприємства. На цих підприємствах зайнято до 1/3 робочої сили, вироблено близько 20% валового національного продукту.

У країнах ЄС в середині 80-х років приблизно 50% працюючого населення було зайнято на підприємствах з чисельністю до 500 чол. В Японії на підприємства з кількістю працюючих до 300 чол. припадає 99,5% від їх загальної кількості, 77% - зайнятих, 51,8% – продажів і 56,6 – умовно чистої продукції в переробній промисловості.

В основних цивілізованих країнах важливу роль у розвитку малого бізнесу відіграло збільшення попиту на різного роду послуги. Так, у сфері послуг США за 1950-1985 рр. чисельність зайнятих збільшилась більше, ніж в три рази. Згідно з прогнозами американських фахівців, у США частка сфери нематеріального виробництва, основу якого становлять послуги, за чисельністю зайнятих на 2000 р. досягла 89% від їх загальної кількості.

Інтенсивний ріст кількості малих підприємницьких структур, підвищення їх ролі в розвитку економіки привертають увагу багатьох дослідників. П. Дракер, відомий американський економіст, спираючись на результати аналізу, що характеризують темпи розвитку малого бізнесу в США, зробив такі висновки: в сучасній Америці відбуваються процеси зміщення від управлінської економіки, заснованої на пануванні менеджерів великих компаній, до підприємницької, що має характер революції, якої ще не було в історії США.

Значний вклад малого бізнесу в розвиток національної економіки цивілізованих країн світу засвідчують не тільки статистична звітність (забезпечення зайнятості працездатного населення, питома вага у величині валового національного продукту), а й глибші дослідження, які обґрунтували прогресивність такої діяльності у забезпеченні якості та конкурентноздатності продукції, формуванні мотиваційних механізмів заохочення людини до високопродуктивної праці.

На розвиток малого бізнесу в Україні значний вплив має державне регулювання економіки, зокрема: система фінансування, кредитування, оподаткування та страхування, а також можливість залучення виробничих та фінансових ресурсів. На жаль, - відзначають Загородній А., Громяк Л., - сьогодні малі підприємства ніяких переваг щодо цього перед великими підприємствами не мають [3: 70].

Щоб досягти рівня розвинених країн, Україні необхідно перейняти їх досвід розвитку економіки, врахувавши особливості перехідного періоду до ринкової економіки.

Малий бізнес поглинає 50-60% робочої сили в усталеній ринковій економіці і є динамічним і доступним сектором економіки. Він відіграє роль вчителя широких мас населення практичних основ підприємництва в перехідній економіці, забезпечує самовиживання в умовах жорсткої кризи. Він також сприяє політичній стабільності через формування і утвердження широкого класу власників, загальному оздоровленню суспільства через виховання господарської та ділової культури.

У вітчизняній економіці, як і в інших країнах, які лише формують ринкові відносини, проблем, пов'язаних із розвитком малого бізнесу, є багато. До них відноситься і невідпрацьована юридична база, яка має не тільки регламентувати підприємницьку діяльність у сфері малого бізнесу, а й стимулювати розвиток прогресивних напрямів такої діяльності.

Та не дивлячись на проблеми у сфері вітчизняного малого бізнесу, кількість організацій постійно зростає, насамперед у сфері посередницької діяльності. Такі процеси є прогресивними, бо вони характерні для цивілізованих країн світу. Проте в цілому малі підприємства зростають лише кількісно. Не відчувається їх вплив на розвиток національної економіки, як у цивілізованих країнах світу. Це підтверджується даними Міністерства статистики України: на кінець 1994 р. кількість МП становила близько 16 тис. одиниць, обсяги ж виробництва їх – лише близько 2% загального обсягу виробництва промислової продукції, на кінець 1995 р. кількість МП досягла понад 27 тис., однак питома вага обсягів виробництва не перевищувала 5% від загального обсягу промислової продукції.

Як бачимо, в Україні малий бізнес поки ще не набув належних темпів розвитку. Особливо це стосується сфери науки, наукового обслуговування, наукомістких галузей народного господарства. Як показує досвід цивілізованих країн світу, саме ці галузі спроможні дати якісно нові результати у сфері створення нових знань, нової продукції, нових технологій.

Все чіткіше вимальовується вітчизняний тип підприємця і бізнесмена. На зміну партійним функціонерам, які в підприємницькій діяльності використовували, в основному, зв'язки і важелі старих механізмів господарювання, приходять нові спеціалісти, обізнані з принципами господарювання у ринковій економіці, пройшли стажування в інших країнах.

З 1993 р. у підприємницьку діяльність включається вітчизняна інтелігенція – науковці, інженери, раціоналізатори, ентузіасти, які прагнуть реалізувати власну ідею. Серед них багато наукових співпрацівників з науковими ступенями кандидатів та докторів наук, юристів, математиків, економістів і ін. Майбутнє належить саме таким представникам підприємницької діяльності.

Держава, спрямовуючи діяльність підприємців на забезпечення високої ефективності в економіці, підтримує їх, захищаючи малі підприємства та їхню власність, контролюючи виконання законів – відзначає А.Виноградська [1: 43].

Проте реальне підвищення ефективності підприємницької діяльності потребує значних змін у напрямках удосконалення юридичної бази підприємництва, включаючи формування гнучкої податкової політики, фінансово-кредитне регулювання, визначення норм і правил конкуренції і ін.

Тому важливим завданням держави і суспільства залишається створення сприятливих умов для цивілізованого розвитку підприємництва в Україні.

### *Література*

- 1.Виноградська А. Розвиток підприємництва./ Економіка України.–1999.–№2.–С.36-43.
- 2.Вихруш В.П. Основи бізнесу.–Т.1.–Тернопіль.–1998.–200с. 3.Загородній А., Громяк Л. Фактори, що визначають розвиток малого бізнесу в Україні./ Економіка України.–1996.–№5.–С.65-70. 4.Хогтон Дж., Кук Н., Ісакова Н. Взаємодія державних і недержавних структур у справі формування політики підтримки малого бізнесу: варіант для України./ Економіка України.–1997.–№11.–С.42-47.

### *Анотація*

В статті аналізуються проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу. Малі підприємства необхідні будь-якій здоровій економіці. Їх переваги: мобільність, гнучкість, раціональність, ефективність, оперативність. Важливим завданням держави є створення сприятливих умов для цивілізованого розвитку підприємництва в Україні.

### *Annotation*

The problems and the prospects of the development of small business are analyzed in the article. Any healthy economics need small enterprises. Their superiority: mobility, flexibility, expedience, efficiency, and energy. The important task of our state is to organize favorable conditions for the civilized development of small business in Ukraine.